

- урізноманітнення форм і методів навчання циркулярній економіці;
- розгортання професійної підготовки з циркулярної економіки у вищих закладах освіти;
 - забезпечення практико-орієнтованої підготовки з використанням як навчальних проєктів, так і проєктів на конкретному виробництві (виробничих проєктів);
 - відбір для формування змістової компоненти професійної підготовки фахівців з циркулярної економіки пріоритетних секторів впровадження циркулярної економіки у Республіці Польща;
 - навчання фахівців застосовувати бізнес-моделі циркулярної економіки.

Врахування таких тенденцій у професійній підготовці фахівців задля відновленні економіки України без сумніву буде корисним й продуктивним на шляху приєднання до європейської спільноти.

Ключові слова: повоєнне відновлення України, професійна підготовка фахівців, Республіка Польща, циркулярна економіка.

Література

Зелене повоєнне відновлення України: візія та моделі. (2022). ГО «Ресурсно-аналітичний центр «Суспільство і довкілля».

Banach, Czeslaw. (2007). O strategii i kierunkach rozwoju edukacji. In Tadeusz Lewowicki (Red.), «Gorace» problemy edukacji w Polsce. KNP PAN, WSP ZNP.

ПЕДАГОГІКА ПОГРАНИЧЧЯ: АКТУАЛЬНІСТЬ ДОСЛІДЖЕНЬ ДЛЯ УКРАЇНИ

Світлана Сисоєва, д. пед. н., проф.,

академік НАПН України

Президія НАПН України

м. Київ, Україна

Повномасштабна військова агресія російської федерації проти України змінила наше життя і спонукало замислитися над тими проблемами в освіті, на які раніше зверталось недостатньо уваги. Одні-

єю з таких проблем, на нашу думку, є організація виховання й освітнього процесу в умовах проживання дітей та молоді на пограничній території.

Україна, яка знаходиться у Центральній Європі, межує (сухопутно) із 7 країнами, а саме: російською федерацією, білорусією, Республікою Польща, Словаччиною, Угорщиною, Румунією і Молдовою. Діти та молодь, що проживають на пограничній території, відчують ідеологічний, соціально-культурний та освітній вплив обох країн, що межують, ідентичність у дітей та молоді на таких територіях формується як багатовимірною. За таких умов значної актуальності набуває проблема патріотичного виховання дітей та молоді, формування Україно зорієнтованої молоді людини, її усвідомлення себе як громадянина України. При цьому важливого значення набуває гуманістична спрямованість освітнього процесу, приділення уваги міжкультурним аспектам освіти, формування поважного ставлення до носія іншої культури, історії, релігії при усвідомленні себе як українця.

Особливої гостроти освітні проблеми на пограничних теренах України набувають в умовах воєнного стану, але їх дослідження і створення освітньої стратегії для таких територій при границі з іншими державами має, на мою думку, виключне значення для повоєнного відновлення України.

Зазначимо, що у Республіці Польща вже багато років розробляється педагогіка пограниччя як складова міжкультурної педагогіки. Найбільш потужною у цьому напрямі є наукова школа Професора Єжи Нікіторовича, іноземного члена НАПН України.

Наші польські колеги зазначають, що пограниччя це певний простір, але також стан свідомості. У польській педагогічній науці пограниччя розглядається, перш за все, як досвід перебування з іншими, щоденна практика навчання гуманізму і формування власної ідентичності, патріотизму.

Пограниччя польські дослідники розглядають як пограниччя культур і цінностей, синергетичного ефекту діалогу різниць. Таким чином вибудоване розуміння пограниччя – є великим шансом для педагогіки XXI століття.

У педагогічному контексті базовим поняттям педагогіки пограниччя є людина, яка живе на пограниччю, її статус, особистісні риси та спосіб соціального функціонування. Вивчення людини пограниччя має не тільки пізнавальний та діагностичний вимір, а й вимір освітній. Розуміння людини, яка живе на пограниччі, її інтересів і потреб, її багатоаспектну ідентичність дає можливість створити оптимальні освітні програми, спрямовані на підтримку індивідуального розвитку дитини, формування найбільш потріб-

них суспільних кореляцій з урахуванням і використанням специфічних можливостей, які створюються у різномірному етнічному й культурному просторі, який охоплює території власної країни і тієї країни, яка знаходиться за межами границі.

Наближення до вирішення питання, чи існує «людина пограниччя» як особа, що наділена такими рисами, які є відмінними від рис у групах людей з центральних регіонів країни, наближає нас до вирішення питання, чим за своєю сутністю є пограниччя, якщо ми хочемо вивчати його вплив на риси й ціле життя людей, які там проживають, доводячи їхню відмінність від людей інших регіонів (Miluska, 2019, s. 349).

Розробка порівняльних аспектів педагогіки пограниччя в контексті повоєнного відновлення України, на нашу думку, є дуже актуальним напрямом порівняльних педагогічних досліджень. Результати такого наукового пошуку дозволять виробити рекомендації для пограничних територій України щодо організації освітнього і виховного процесу, спрямованого на формування свідомого громадянина України, її патріота і захисника.

Ключові слова: педагогіка пограниччя, патріотизм, ідентичність, Україна.

Література

- Miluska, Jolanta. (2019). Czy istnieje “czlowiek pogranicza”? In Mirosław Sobiecki, Doroty Misiejuk, Jolanta Muszynska, Tomasz Bajkowski (Red.), Czlowiek pogranicza. Wyzwania humanistycznej edukacji. Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku.

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ СПОСТЕРЕЖЕНЬ

Інна Слободянюк, магістр

Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця, Україна

В основу реформування сучасної системи освіти в Україні покладено принципи компетентнісного, особистісно-орієнтованого, діяльнісного, інтегрованого підходів у тісному взаємозв'язку усіх її ланок. Прийняття нових нормативних документів (законів, концепцій, стандартів) значною